СТРАТЕГИЈА
ЗА ПРОМОЦИЈА НА ИЗВОЗ
НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
2024-2027

ЈУЛИ, 2023

ТРЕТА СТРАТЕГИЈА

1. Стратегија за извоз на Република Македонија (1999)

- во договор со Министерството за развој во рамки на истражувачки проект ја подготви Македонската академија на науките и уметностите (МАНУ)

2. Стратегија за промоција на извозот и препораки за реорганизирање и унапредување на Агенцијата за странски инвестиции и промоција на извозот - Инвест Македонија (2010)

- изработена за потребите на Министерството за економија и Инвест Македонија, со меѓународна техничка помош.

3. Предлог Стратегија за промоција на извозот на Република Северна Македонија 2024-2027 (2023)

ВИЗИЈА И СТРАТЕШКИ ЦЕЛИ

Визија:

Интензивирање на процесот на интернационализација на македонската економија со цел диверзификација и зголемување на извозот на претпријатијата, како и зголемување на додадената вредност на извозот и интегрирање во глобалните синџири на вредности.

Визијата ќе се постигне преку следните Стратешки цели:

- **Цел 1: Диверзификација на извозната структура** - зголемување на извозната активност преку зголемување на бројот на извозни претпријатија, зголемување на бројот на извозни производи, како и подобрување на извозната структура кон сектори/производи со поголема додадена вредност
- **Цел 2: Интернационализација** - извозна промоција, зголемување на бројот на извозни пазари и интеграцијата на претпријатијата во глобалните синџирите на снабдување.

МЕТОДОЛОГИЈА

- Детална анализа на извозните постигнувања
- Анализа на извозната структура на македонската економија
- Спроведено анкетно истражување
- Интервјуа со извозни компании, надлежни државни институции, бизнис организации и фокус групи
- Работни средби со извозниците и релевантни институции (Клуб на извозници, Национален совет за извоз ...)
- Консултирани се над 70 извозни компании, над 10 надлежни институции, стопански комори, меѓународни организации ...
- SWOT анализа; Предизвици; Предлог мерки

АНАЛИЗИРАНИ ДОКУМЕНТИ

- Програми за поддршка и развој (МЕ, МЗШВ, АППРСМ, АППТ, АФПЗРР, ФИТР, ...)
- Стратешки планови (МЕ, МНР, АХВ, Агенција за пошти, ЦУ...)
- Национални стратегии (МЕ, МЗШВ, ...)
- Закони, уредби, упатства (ЗФПИ, ЗКДП, ЗСИ ...)
- Извештаи со препораки за подобрување на извозот изработени од меѓународни организации (EU – Interreg, JRC, OECD, ...)
- Извозни стратегии и програми за поддршка (Обединетото Кралство, Австрија, Унгарија, Чешка, Полска, Турција…)

СТРАТЕШКИ И ПОТЕНЦИЈАЛНИ ИЗВОЗНИ ПАЗАРИ И СЕКТОРИ

РЕЗУЛТАТИ ОД СПРОВЕДЕНА АНАЛИЗА

ПАЗАРИ СО НАЈГОЛЕМ НЕИСКОРИСТЕН ИЗВОЗЕН ПОТЕНЦИЈАЛ

ПОТЕНЦИЈАЛНИ ИЗВОЗНИ ПАЗАРИ ВО ЕУ
ГЕРМАНИЈА
БЕЛГИЈА
ЧЕШКА
ИТАЛИЈА
РОМАНИЈА

ПОТЕНЦИЈАЛНИ ИЗВОЗНИ ПАЗАРИ НАДВОР ОД ЕУ
САД
КИНА
ТУРЦИЈА
ВЕЛИКА БРИТАНИЈА
ШВАЈЦАРИЈА

- во регионот, најголеми неискористени извозни потенцијали има во СРБИЈА, БиХ И АЛБАНИЈА;
- за дел од компаниите, особено од прехранбената индустрија, МАГРЕБ земјите (ТУНИС, МАРОКО, ЛИБИЈА, АЛЖИР) се земји со значаен извозен потенцијал.

СЕКТОРИ СО НАЈГОЛЕМ ИЗВОЗЕН ПОТЕНЦИЈАЛ

ЕЛЕКТРО-МАШИНСКИ СЕКТОР
АВТОМОБИЛСКИ СЕКТОР
ФАБРИКУВАНИ МЕТАЛИ*
ХЕМИСКА И СРОДНИ НА НЕА ИНДУСТРИИ
ПРЕХРАНБЕНА И ПИЈАЛОЦИ
ИНДУСТРИЈА ЗА ОБЛЕКА

* Фабрикувани производи од железо и челик

ПРЕДИЗВИЦИ

SWOT, ПРЕДИЗВИЦИ, КЛУЧНИ АКТИВНОСТИ И РЕСУРСИ

SWOT

ПРЕДНОСТИ	СЛАБОСТИ
- Флексибилност на производството, можност за мали специјализирани серии по потреба на клиентите и брзина во испорака - Добар квалитет на производите и услугите во однос на цената - Поволна географска положба/близина до ЕУ пазарите, пристаништата во Грција и Албанија - …	- Ограничен пристап до репроматеријали и зависност на извозот од увозни суровини - Висока извозна концентрација на производи, пазари и извозни компании - Постоење на нецарински бариери при извоз во некои земји поради немање билатерални договори за слободна трговија со тие земји - …
МОЖНОСТИ	**ЗАКАНИ**
- Вклучување на земјата во регионалните процеси како што е Отворен Балкан - Предности од аспект на поволни климатски услови за одредени гранки како што е земјоделие и прехранбена индустрија - Искористување на дијаспората и врските во другите земји - …	- Бавен процес за пристапување во ЕУ и бавна динамика во спроведување на структурни реформи - Недостиг на квалификувана работна сила поради одлив во странство и неусогласеност на образовниот систем со потребите на пазарот на труд - Глобални случувања (енергетска криза, геополитички случувања, пандемија ...) - …

ПРЕДИЗВИЦИ

- **Зголемување на бројот на извозници**
  (само 5% од активните претпријатија извезуваат)
- **Зголемување на интензитетот на извоз**
  (63% од извозниците се со интензитет на извоз до 24%, и истите учествуваат со само 4% во вкупната вредност на извозот)
- **Зголемување на бројот на земји партнери**
  (54% од извозниците имаат 1 земја партнер, и истите учествуваат со само 4% во вкупната вредност на извозот)
- **Зголемување на извозот во Западен Балкан**
  (иако бројот на извозници кои извезуваат во Западен Балкан е скоро еднаков како бројот на извозници кои извезуваат во ЕУ, вредноста на извозот е 6 пати помала)
- **Зголемување на бројот на извозни сектори/подсектори**
  (5 подсектори од преработувачката индустрија учествуваат со 66% во вкупната вредност на извозот)
- **Зголемување на извозот на ММСП**
  (97% од извозниците се ММСП, и истите учествуваат со 26% во вкупната вредност на извозот)
- **Зголемување на бројот на производи за извоз со посебен аспект на производи со повисока додадена вредност и иновации – линк со паметна специјализација.**
  (во периодот 2018-2022 бројот на извозни производи се зголемувал просечно годишно за 1,1%;
  90% од производите што се извезуваат имаат годишна вредност на извоз под еден милион евра и учествуваат само со 4% во вкупниот извоз)

ИЗВОЗНИ ПРЕДИЗВИЦИ	АКТИВНОСТИ	КЛУЧНИ ВЛАДИНИ РЕСУРСИ
ПОДОБРЕНА ДЕЛОВНА КЛИМА ЗА ИЗВОЗ • подобрена правно-инстутиционална рамка за извоз • интензивирање на дијалог меѓу сите чинители и нови форми на соработка • нови договори за слободна трговија	**ПОДОБРУВАЊЕ и УНАПРЕДУВАЊЕ** на севкупната деловна средина за извоз	• АСИПИРСМ (Сектор за поддршка и унапредување на извозни активности) + ДТИРЗ • МНР (Сектор за економска дипломатија, Амбасади и Канцеларии за врски, економски советници) • РБСМ • АППРСМ + ФИТР • Царинска управа
ПОДОБРЕНО ИНФОРМИРАЊЕ И ПОДИГАЊЕ НА СВЕСТА • зголемување на бројот на алатки за информирање и охрабрување на домашните претпријатија да извезуваат • зголемување на бројот на информации, достапни на домашните претпријатија, значајни за извоз со кои располагаат државните институции • поефикасно користење на достапните информации за регионалните можности и ЕУ (CEFTA, EEN, CIF и сл.)	**ИНФОРМИРАЊЕ и ОХРАБРУВАЊЕ** на претпријатија да започнат да извезуваат или да го унапредат извозот	• АСИПИРСМ (Сектор за поддршка и унапредување на извозни активности) + ДТИРЗ • МНР (Сектор за економска дипломатија, Амбасади и Канцеларии за врски, економски советници) • РБСМ • АППРСМ + ФИТР • Царинска управа
ЗГОЛЕМЕНА ИЗВОЗНА ПОДГОТВЕНОСТ • зголемување на бројот на извозници • зголемување на интензитетот на извоз на претпријатијата • зголемување на додадената вредност на извозните производи (линк со паметна специјализација) и диверзификација на извозот	**ГРАДЕЊЕ и ЗАЈАКНУВАЊЕ** на севкупните извозни капацитети	Државни програми за развој и поддршка на домашните капацитети за извоз, односно градење и зајакнување на: • производни капацитети; • иновациски капацитети; • човечки капацитети; • маркетинг капацитети.
ЗГОЛЕМЕНА ИЗВОЗНА ПРОМОЦИЈА • зголемување на извозот во земјите од регионот на Западен Балкан • зголемување на бројот на земји партнери кон кои еден извозник реализира извоз • зголемување на интеграцијата во синџирите на снабдување на странските инвеститори и глобалните синџири на вредност	**ПРОМОВИРАЊЕ и ПОВРЗУВАЊЕ** на домашните извозни капацитети	• меѓународна мрежа: амбасадори, генерални конзули, почесни конзули, економски советници на МНР • посети и мисии на високи владини функционери на странски земји • меѓународни саеми, B2B средби • дигитални алатки: export.investnorthmacedonia.gov.mk
ПОДОБРЕН ПРИСТАП ДО ФИНАНСИИ • зголемување на бројот на корисници на инструментите на РБСМ кои се однесуваат на извоз • зголемување на искористеноста на инструментите на РБСМ кои се однесуваат на извоз по корисник • зголемување на учеството во европските програми и други донаторски програми кои финансираат и поттикнуваат поголема конкурентност	**ФИНАНСИРАЊЕ и ОСИГУРУВАЊЕ** пристап до финансии преку поволни кредитни линии за извозници и управување со извозни ризици	Инструменти/шеми на Развојна банка на Северна Македонија (РБСМ): • РБСМ кредитирање • РБСМ осигурување на извозни побарувања • РБСМ извозен факторинг • РБСМ гаранции

ИЗВОЗЕН ПРЕДИЗВИК	АКТИВНОСТ	КЛУЧНИ ВЛАДИНИ РЕСУРСИ
ПОДОБРЕНА ДЕЛОВНА КЛИМА ЗА ИЗВОЗ • подобрена правно-инстутиционална рамка за извоз • интензивирање на дијалог меѓу сите чинители и нови форми на соработка • нови договори за слободна трговија	**ПОДОБРУВАЊЕ и УНАПРЕДУВАЊЕ** на севкупната деловна средина за извоз	• **АСИПИРСМ (Сектор за поддршка и унапредување на извозни активности) + ДТИРЗ** • **МНР (Сектор за економска дипломатија, Амбасади и Канцеларии за врски, економски советници)** • **РБСМ** • **АППРСМ + ФИТР** • **Царинска управа**

ИЗВОЗЕН ПРЕДИЗВИК	АКТИВНОСТ	КЛУЧНИ ВЛАДИНИ РЕСУРСИ
ПОДОБРЕНО ИНФОРМИРАЊЕ И ПОДИГАЊЕ НА СВЕСТА • зголемување на бројот на алатки за информирање и охрабрување на претпријатијата да извезуваат • зголемување на бројот на информации, достапни на домашните претпријатија, значајни за извоз со кои располагаат државните институции • поефикасно користење на достапните информации за регионалните можности и ЕУ (CEFTA, EEN, CIF и сл.)	ПОДОБРУВАЊЕ и УНАПРЕДУВАЊЕ на севкупната деловна средина за извоз **ИНФОРМИРАЊЕ и ОХРАБРУВАЊЕ** на претпријатија да започнат да извезуваат или да го унапредат извозот	• **АСИПИРСМ (Сектор за поддршка и унапредување на извозни активности) + ДТИРЗ** • **МНР (Сектор за економска дипломатија, Амбасади и Канцеларии за врски, економски советници)** • **РБСМ** • **АППРСМ + ФИТР** • **Царинска управа**

ИЗВОЗЕН ПРЕДИЗВИК	АКТИВНОСТ	КЛУЧНИ ВЛАДИНИ РЕСУРСИ
ЗГОЛЕМЕНА ИЗВОЗНА ПОДГОТВЕНОСТ • зголемување на бројот на извозници • зголемување на интензитетот на извоз на претпријатијата • зголемување на додадената вредност на извозните производи (линк со паметна специјализација) и диверзификација на извозот	**ПОДОБРУВАЊЕ и УНАПРЕДУВАЊЕ** на севкупната деловна средина за извоз **ИНФОРМИРАЊЕ и ОХРАБРУВАЊЕ** на претпријатија да започнат да извезуваат или да го унапредат извозот **ГРАДЕЊЕ и ЗАЈАКНУВАЊЕ** на севкупните извозни капацитети	**Државни програми за развој и поддршка на домашните капацитети за извоз, односно градење и зајакнување на:** • **производни капацитети;** • **иновациски капацитети;** • **човечки капацитети;** • **маркетинг капацитети.**

ИЗВОЗЕН ПРЕДИЗВИК

ЗГОЛЕМЕНА ИЗВОЗНА ПРОМОЦИЈА

- зголемување на извозот во земјите од регионот на Западен Балкан
- зголемување на бројот на земји партнери кон кои еден извозник реализира извоз
- зголемување на интеграцијата во синџирите на снабдување на странските инвеститори и глобалните синџири на вредност

АКТИВНОСТ

ПОДОБРУВАЊЕ и УНАПРЕДУВАЊЕ
на севкупната деловна средина за извоз

ИНФОРМИРАЊЕ и ОХРАБРУВАЊЕ
на претпријатија да започнат да извезуваат или да го унапредат извозот

ГРАДЕЊЕ и ЗАЈАКНУВАЊЕ
на севкупните извозни капацитети

ПРОМОВИРАЊЕ и ПОВРЗУВАЊЕ
на домашните извозни капацитети

КЛУЧНИ ВЛАДИНИ РЕСУРСИ

- **међународна мрежа: амбасадори, генерални конзули, почесни конзули, економски советници на МНР**
- **посети и мисии на високи владини функционери на странски земји**
- **меѓународни саеми, B2B средби**
- **дигитални алатки:** export.investnorthmacedonia.gov.mk

ИЗВОЗЕН ПРЕДИЗВИК

ПОДОБРЕН ПРИСТАП ДО ФИНАНСИИ

- зголемување на бројот на корисници на инструментите на РБСМ кои се однесуваат на извоз
- зголемување на искористеноста на инструментите на РБСМ кои се однесуваат на извоз по корисник
- зголемување на учеството во европските програми и други донаторски програми кои финансираат и поттикнуваат поголема конкурентност

АКТИВНОСТ

ПОДОБРУВАЊЕ и УНАПРЕДУВАЊЕ
на севкупната деловна средина за извоз

ИНФОРМИРАЊЕ и ОХРАБРУВАЊЕ
на претпријатија да започнат да извезуваат или да го унапредат извозот

ГРАДЕЊЕ и ЗАЈАКНУВАЊЕ
на севкупните извозни капацитети

ПРОМОВИРАЊЕ и ПОВРЗУВАЊЕ
на домашните извозни капацитети

ФИНАНСИРАЊЕ и ОСИГУРУВАЊЕ
пристап до финансии преку поволни кредитни линии за извозници
и управување со извозни ризици

КЛУЧНИ ВЛАДИНИ РЕСУРСИ

Инструменти/шеми на Развојна банка на Северна Македонија (РБСМ):

- **РБСМ кредитирање**
- **РБСМ осигурување на извозни побарувања**
- **РБСМ извозен факторинг**
- **РБСМ гаранции**

ИЗВОЗНИ ПРЕДИЗВИЦИ	АКТИВНОСТИ	КЛУЧНИ ВЛАДИНИ РЕСУРСИ
ПОДОБРЕНА ДЕЛОВНА КЛИМА ЗА ИЗВОЗ • подобрена правно-инстутиционална рамка за извоз • интензивирање на дијалог меѓу сите чинители и нови форми на соработка • нови договори за слободна трговија	**ПОДОБРУВАЊЕ и УНАПРЕДУВАЊЕ** на севкупната деловна средина за извоз	• АСИПИРСМ (Сектор за поддршка и унапредување на извозни активности) + ДТИРЗ • МНР (Сектор за економска дипломатија, Амбасади и Канцеларии за врски, економски советници) • РБСМ • АППРСМ + ФИТР • Царинска управа
ПОДОБРЕНО ИНФОРМИРАЊЕ И ПОДИГАЊЕ НА СВЕСТА • зголемување на бројот на алатки за информирање и охрабрување на домашните претпријатија да извезуваат • зголемување на бројот на информации, достапни на домашните претпријатија, значајни за извоз со кои располагаат државните институции • поефикасно користење на достапните информации за регионалните можности и ЕУ (CEFTA, EEN, CIF и сл.)	**ИНФОРМИРАЊЕ и ОХРАБРУВАЊЕ** на претпријатија да започнат да извезуваат или да го унапредат извозот	• АСИПИРСМ (Сектор за поддршка и унапредување на извозни активности) + ДТИРЗ • МНР (Сектор за економска дипломатија, Амбасади и Канцеларии за врски, економски советници) • РБСМ • АППРСМ + ФИТР • Царинска управа
ЗГОЛЕМЕНА ИЗВОЗНА ПОДГОТВЕНОСТ • зголемување на бројот на извозници • зголемување на интензитетот на извоз на претпријатијата • зголемување на додадената вредност на извозните производи (линк со паметна специјализација) и диверзификација на извозот	**ГРАДЕЊЕ и ЗАЈАКНУВАЊЕ** на севкупните извозни капацитети	Државни програми за развој и поддршка на домашните капацитети за извоз, односно градење и зајакнување на: • производни капацитети; • иновациски капацитети; • човечки капацитети; • маркетинг капацитети.
ЗГОЛЕМЕНА ИЗВОЗНА ПРОМОЦИЈА • зголемување на извозот во земјите од регионот на Западен Балкан • зголемување на бројот на земји партнери кон кои еден извозник реализира извоз • зголемување на интеграцијата во синџирите на снабдување на странските инвеститори и глобалните синџири на вредност	**ПРОМОВИРАЊЕ и ПОВРЗУВАЊЕ** на домашните извозни капацитети	• меѓународна мрежа: амбасадори, генерални конзули, почесни конзули, економски советници на МНР • посети и мисии на високи владини функционери на странски земји • меѓународни саеми, B2B средби • дигитални алатки: export.investnorthmacedonia.gov.mk
ПОДОБРЕН ПРИСТАП ДО ФИНАНСИИ • зголемување на бројот на корисници на инструментите на РБСМ кои се однесуваат на извоз • зголемување на искористеноста на инструментите на РБСМ кои се однесуваат на извоз по корисник • зголемување на учеството во европските програми и други донаторски програми кои финансираат и поттикнуваат поголема конкурентност	**ФИНАНСИРАЊЕ и ОСИГУРУВАЊЕ** пристап до финансии преку поволни кредитни линии за извозници и управување со извозни ризици	Инструменти/шеми на Развојна банка на Северна Македонија (РБСМ): • РБСМ кредитирање • РБСМ осигурување на извозни побарувања • РБСМ извозен факторинг • РБСМ гаранции

ПРЕДЛОГ МЕРКИ ЗА ПОДДРШКА И ПРОМОЦИЈА НА ИЗВОЗОТ

ПРАВИЛА НА ЕУ, СТО и ДОМАШНА РЕГУЛАТИВА

ПРЕДЛОГ МЕРКИ

ПРАВИЛА НА ЕУ И СТО
во врска со мерки за промоција на извозот

НЕПОЧИТУВАЊЕ НА ПРАВИЛАТА
доделување субвенции
доделување финансиска помош
директни плаќања на извозниците

ПОЧИТУВАЊЕ НА ПРАВИЛАТА
советодавна поддршка за домашниот и извозниот пазар
помош и поддршка за учество на саеми, мисии на извозници и увозници и меѓународни изложби
гаранции за извоз поддржани од државата

ЗАКОН ЗА КОНТРОЛА НА ДРЖАВНАТА ПОМОШ

- Се применува на секој облик на државна помош која може

„да влијае врз трговијата во Република Македонија, врз трговијата меѓу Република Македонија и Европската унија, како и врз трговијата меѓу Република Македонија и други земји кои заедно со Република Македонија се договорни страни во меѓународни договори ратификувани од Република Македонија, а кои содржат одредби за државна помош“ (член 3 став 1)

- Помош од мало значење (de minimis) (член 9 став 2)

„помошта од мало значење не смее да биде поврзана со извозни активности, да биден условена со фаворизирање на домашните производи наспроти увезените...“

- Регионална и хоризонтална помош

Уредба за условите и постапката за доделување на помош од мало значење (de minimis)(*)

- Помош меѓудругото може да се додели само под услов ако:

„не е наменета за извозни активности на претпријатието, а особено да не е помош директно поврзана со количеството извезени производи, со основањето и работењето на мрежа за дистрибуција или за други тековни трошоци на претпријатието поврзани со извозни активности“;

„доделувањето на помошта не е условено со фаворизирање на домашни наспроти увезени производи“

(∗) Со оваа Уредба се врши усогласување со Регулативата (ЕЗ) бр.1998/2006 ма Комисијата од 15 декември 2006 година за примена на членовите 87 и 88 од Договорот за де минимис помош, OJ L 379,28.12.2006, стр.5-10, Број 32006 R1998

ДАВАТЕЛИ НА ПОДДРШКА И ПОМОШ

КОРИСНИЦИ НА ПОДДРШКА И ПОМОШ

ПРЕДЛОГ МЕРКИ ЗА ПОДДРШКА И ПРОМОЦИЈА НА ИЗВОЗОТ

А. Мерки за подобрување и унапредување на деловната клима за извоз

Б. Мерки за подобрено информирање и охрабрување на домашните претпријатија да започнат да извезуваат или да го унапредат извозот

В. Мерки за поддршка на градење и зајакнување на севкупните извозни капацитети

Г. Мерки за поддршка на промоција и поврзување на домашните извозни капацитети на/со странските пазари

Д. Финансирање и осигурување - пристап до финансии преку поволни кредитни линии за извозници и управување со извозни ризици

A/1 Мерки за подобрување и унапредување на деловната средина за извоз

A1 - Континуирано усогласување на националното **законодавство** со релевантното законодавство на ЕУ заради подобрување на деловната клима за извоз и исполнување на барањата за извоз;

A2 - Унапредување на веќе склучените, како и склучување на нови, **договори за слободна трговија** и договори за трговска и економска соработка, либерализација на трговијата со стоки и услуги, со земји/асоцијации кои се таргетирани како потенцијални стратешки пазари;

A3 - Понатамошно **усогласување на царинскиот систем и царинските стапки** при увоз на репроматеријали и суровини кои се користат при производство на стратешки извозни производи, како и воведување на концепт на т.н. паметни граници;

A/2 Мерки за подобрување и унапредување на деловната средина за извоз

A4 - Олеснување и дигитализација на постапките за извоз во системот на прекугранична **е-трговија**, односно постапките кои претпријатијата треба да ги поминат за да вршат онлајн продажба и извоз на нивните производи на странските пазари;

A5 - Создавање на ефикасен и функционален систем за **институционална поддршка на извозниците**, кој ќе обезбедува корисни информации и услуги, и ќе нуди соодветна координирана поддршка за унапредување на извозните активности;

A6 - **Зајакнување на дијалогот** на клучните чинители влада, бизнис, комори, кластери и други, како и поддршка на **нови партнерства** и соработки за зголемување на извозот.

Б/1 Мерки за подобрено информирање и охрабрување на претпријатијата да започнат да извезуваат или да го унапредат извозот

Б1 - Подобрено информирање за можностите кои ги нудат различни **е-платформи за поддршка и промоција на извоз** (Enterprise Europe Network Partnering Opportunities, Supplier Development Program), потоа е-платформите за промоција на производи и услуги, и за бизнис контакти како и промовирање на поволностите од е-плаќање и е-трговија;

Б2 - **Промотивни активности** (настани, средби, посети на претпријатија...) за инспирирање, комуникација и вмрежување со претпријатијата, и мапирање на извозните капацитети;

Б3 - **Проект** „Извозни шампиони“;

Б4 - Правилна употреба на правата на **интелектуална сопственост**, како и придобивките и процедурите на стандардизацијата;

Б/2 Мерки за подобрено информирање и охрабрување на претпријатијата да започнат да извезуваат или да го унапредат извозот

Б5 - Организирање на **посети на институциите**, дел од извозниот еко-систем, и запознавање на претпријатијата со чекорите и е-постапките неопходни за отпочнување извозна постапка;

Б6 - Воспоставување на посебна група на услуги, **е-услуги поврзани со извоз**, на постоечкиот национален портал за е-услуги uslugi.gov.mk;

Б7 - Воспоставување на систем за поставување прашања и поднесување поплаки (**Извозен омбудсман**);

Б8 - Воспоставување на онлајн **е-регистар на достапни инструменти** со кои се поттикнува извозот, како и единствени канали за информирање;

Б9 - **Запознавање на извозниците со регулативи** на ЕУ (CBAM, Eco-design, CSDDD и др.), кои може да влијаат на извозните активности.

В/1 Мерки за поддршка на градење и зајакнување на севкупните извозни капацитети

В1 - Воведување на алатка за првична **проценка за подготвеноста за извоз** на претпријатијата;

В2 - Поддршка на малите и средните претпријатија преку **менторски услуги за интернационализација**;

В3 - Поддршка за претпријатијата за ангажирање домашни/странски експерти заради **техничка експертиза**;

В4 - Поддршка за претпријатијата за јакнење на човечките капацитети преку **специјализирани обуки за постоечки кадар**;

В5 - Поддршка за поттикнување на градењето на човечки капацитети во претпријатијата, преку вработување нов кадар, односно ангажирање на невработени млади и студенти како **практиканти**;

В/2 Мерки за поддршка на градење и зајакнување на севкупните извозни капацитети

В6 - Поддршка за **изработка на стратегии и маркетинг планови** за извоз, брендирање, како и изработка на студии за истражување за влез на нови пазари или подобро позиционирање на постоечките пазари;

В7 - Поддршка за воведување на нови **иновативни производи или процеси**, нови организациски модели и/или решенија (зелена и дигитална трансформација, циркуларна економија, паметна специјализација);

В8 - Поддршка на **активности поврзани со** усогласување со ЕУ регулативи (**CBAM, Eco-design, CSDDD**);

В9 - Поддршка за воведување на **меѓународни стандарди** или усогласување со нив, како и за прашања поврзани со **заштита на правата на индустриска сопственост**;

В/3 Мерки за поддршка на градење и зајакнување на севкупните извозни капацитети

В10 - Отпочнување на програма „**Извозен акцелератор**“ – програма за работа со претпријатија со минимално извозно искуство и голем извозен потенцијал, со цел да ги зголемат колку што е можно повеќе своите извозни способности, односно својата конкурентност;

В11 - Поддршка за претпријатија за **набавка на нова и чиста технологија, машини и опрема**.

Г /1 Мерки за поддршка на промоција и поврзување на домашните извозни капацитети на/со странските пазари

Г1 - Поддршка на фирмите за настап на меѓународни трговски **саеми**;

Г2 - Организирање настани за промоција на македонскиот извоз, **B2B средби**, и организирање на „**купувачки мисии**“;

Г3 - Спроведување на промотивни активности во формат на **успешни приказни на увозници**/корисници на македонски производи;

Г4 - Поддршка на претпријатија на странските пазари преку зголемена активност на чинителите на **економската дипломатија**;

Г5 - Поддршка за ангажирање на експерти-консултанти (или консултантски фирми) кои работат на странски пазари, специјализирани во делот на трговска промоција (проект „**Destination Advisers**“);

Г6 - Поттикнување и поддршка за формирање на извозни конзорциуми, односно **кластерски извозен пристап** на МСП;

Г/2 Мерки за поддршка на промоција и поврзување на домашните извозни капацитети на/со странските пазари

Г7 - Понатамошно унапредување и подобрување на специјализираната **платформа за промоција на извозот** export.investnorthmacedonia.gov.mk

Г8 - Поддршка на претпријатијата за оптимизирање на нивното **дигитално присуство во странство**;

Г9 - Поттикнување на соработка за можност за искористување на постоечки слободни просторни капацитети (канцеларии, магацини итн.) во странство за извозниците (концепт **Co-working Space**);

Г10 - Засилување на **промоцијата на СДИ** заради зголемување на меѓународната видливост на Република Северна Македонија;

Г11 - Поддршка на МСП да ја зголемат нивната софистицираност, за да се интегрираат во **глобалните и регионалните синџири на снабдување** на големите странски компании лоцирани во и надвор од ТИРЗ и ИЗЗ.

Д/1 Мерки поврзани со финансирање и осигурување

Д1 - **Директно кредитирање** за набавка на основни и обртни средства;

Д2 - **Кредитирање преку деловни банки** за набавка на основни и обртни средства, услуги за воведување на стандарди и ознаки;

Д3 - **Поволни кредитни производи за истражување и развој**, како и финансирање на проекти за подобрување на енергетската ефикасност и енергетска одржливост на долг рок;

Д4 - **Осигурување на извозните побарувања** од комерцијални (стечај, продолжено неисполнување на обврските-плаќањата од страна на странскиот купувач) или политички ризици (ризик од војна или слично, ризик од укинување на дозвола, непочитување на договор);

Д/2 Мерки поврзани со финансирање и осигурување

Д5 - Факторинг услуга за продажба на стоки и услуги во странство на одложено плаќање;

Д6 - **Индивидуална гаранција** за поддршка на големите претпријатија кои вршат извоз, со цел полесно да дојдат до неопходните финансиски средства за функционирање;

Д7 - **Општа гаранција** за царински долг при увоз за облагородување, наменета за домашни претпријатија кои вршат увоз на материјали заради за облагородување и повторен извоз.

Закон за осигурување и финансирање на извозот, со кој ќе се создаде законска рамка за системот за осигурување на извозот во Република Северна Македонија на сметка на државата.

ДОПОЛНИТЕЛНА ПОДДРШКА

- **специјализирани кредитни линии** на меѓународни финансиски институции во соработка со локалните комерцијални банки;
- **европски проекти** кои ја промовираат конкурентноста и соработката на претпријатијата, а во кои Република Северна Македонија е партнер (Single Market Program, Horizon Europe итн.);
- **донаторски проекти**, кои се активни во земјата, а имаат цел за зголемување на конкурентноста, продуктивноста, вработеноста и слично.

БЛАГОДАРАМ